

**Zpráva o postupu restaurování předmětu zvonice („Vidlák“) v obci
Konrádov
(část obce Blatce, 47 201 Doksy, okres Česká Lípa)**

I. Lokalizace předmětu:

- Zvonice („Vidlák“) v Konrádově, část obce Blatce 47 201 Doksy okres Česká Lípa
- Umístění: centrum vesnice Konrádov GPS 50.4781917N, 14.6058375E
na pozemku KÚ Tubož (605166) č. 1281 LV 301 pozemek v soukromém vlastnictví
- Část památky určená k restaurování: objekt ve volném prostoru jako samostatný celek určen k restaurování.

Objednatel: OS Pšovka - okrašlovací spolek Kokořínska
sídlem: Blatce 7 472 01 Doksy
IČO. 26615444

Práce prováděné v období od 15.6.2021 do 18.7.2023

II. Údaje o předmětu

- Datování předmětů k restaurování - není datována, přesně známa, pravděpodobně druhá pol19 stol.
- Slohové určení – tvorba lidové architektury tesařsko-truhlářského hrubého vesnického rázu bez bližšího slohového určení
- Dílenské zpracování – autor neznámý
pozn.: Tento objekt je zanesen a chráněn jako kulturní památka s datací od 3. 5.1958 s rejst. č. ÚSKP 36285/5-2836 – zvonička Vidlák

III. Údaje o akci

- Investor: OS Pšovka - Okrašlovací spolek Kokořínska sídlem: Blatce 7, 47 201 Doksy
IČ: 26615444, Společnost není plátce DPH, č. ú. 1944048399/0800
- Restaurátor: Michal Jiskra, povolení MK č. 9.643/96, IČ. 40061094
Hostín 119, 277 32 Byšice

IV. Popis předmětu a stav před restaurováním

Zvonička s historicky pojatým názvem Vidlák je drobnou památkou inventáře vesnického prostoru, nacházející se na severo-severozápadním svahu zdejší vesnice.
Vlastní provedení je z rozdvojeného, hrubě opracovaného kmene dřeviny dubu, do jehož horní části konce vidlí je zapuštěna okrouhlá, kuželovitá stříška se svou tesařsky provedenou vnitřní konstrukcí.
Tato vnitřní konstrukce stříšky je z venkovní obvodové kuželovité části kryta laťovaným paprskovitým podbitím dřevinou borovice a smrku. Stříška zvenčí je zakončena pobitím

nepůvodního pozinkovaného plechu. Ve spodní závětrné části, je konstrukce stříšky podbita, začištěna sámovanými souběžnými latěmi z borovice.

Spodní část kmene byla v minulosti zapuštěna přímo do země, avšak tato část kmene po jisté době uhnila. Pro tektonicky narušenou a následně okamžitou záchranu zvoničky byl kmen místním obyvatelstvem zkrácen na úroveň zdravé části, pravděpodobně o cca 800 mm, poté ukotven v nadzemní části pomocí masivních kovových profilů. Vlastní kmen zvonice a paprskovité obložení stříšky vykazují za značné období bez údržby velmi narušený povrch, vlivem přímých povětrnostních podmínek v otevřeném prostoru. V oblasti kmenu jsou krom povrchové eroze i stopy hniloby a dřevokazného hmyzu. Zinkový plech, kryjící současnou kuželovitou stříšku je velmi povrchově narušen a zároveň nedostačuje svým krytím ochrany obvodových paprskovitých latí, což má za následek značnou hnilobu těchto dílů, až ztrátu celých částí dřeviny, při jednotlivých koncích obvodu.

Zvon, umístěný v ose vidlí je vizuálně kompletní, včetně hlavy, koruny a srdce je celý proveden s několika vrstvami povrchů ve zvonařské šedé litině. Dekorační prvky výrazné nemá kromě klasického dvojitého věnce po venkovním obvodu ve spodní části.

Základní rozměry zvonice jsou, celková výška cca 4500mm, z toho výška stříšky 1000mm, průměr kuželu ve spodní části nad zvonem 1200mm.

(původní stav)

V. Ohledání:

15.6.2023 proběhlo ohledání stavu zvonice stanoveným restaurátorem a členy okrašlovacího spolku Pšovka. Na tomto základě byla vytvořena osnova prací a posléze sepsán a odeslán restaurátorský záměr k posouzení.

VI. Demontáž a převoz předmětu na místo restaurování:

24.6.2022 byla zvonice demontována a převezena na místo restaurátorského zásahu. Práce, demontáže a vyproštění kmenu ze základu ocelových patek, probíhala za pomoci hydraulického ramene - stroje pro zemní práce. Vlastní zvonice se převážela vcelku pro důvod, kde nebyl přesně znám stav jednotlivých spojů, čepů, pro případnou demontáž k převozu, zejména mezi kmenem a stříškou zvonice.

Zvonice byla převezena do prostor restaurátorského pracoviště Hostín 119.

(demontáž a převoz)

VII. Průběh restaurování na místě pracoviště probíhal, v období června 2022 do listopadu 2022.

Probíhal v těchto jednotlivých etapách:

- Odstranění nepůvodních kovových předmětů z kmene zvonice (nepatříčné kovové části a hřeby).
- Oddělení a demontáž stříšky zvonice od vlastního kmene „Vidláku“

(hnilobné poničení konstrukce stříšky)

Stříška zvonice, jak bylo v úvodu napsáno, okrouhlá kuželovitá stříška, prodělala v průběhu času místní lokální opravy pro zachování stávajícího stavu. Citelným zásahem k ochraně proti povětrnostním podmínkám se stalo pokrytí stříšky pozinkovaným plechem, který neměl v dolní obvodové části dostatečný přesah pro umožnění vykrytí dřevěného paprskovitého podbití a podhledu. Toto mělo za následek, že zejména při dešťových srážkách povětrnostních podmínek, se voda kapilárně dostávala po celém spodním obvodu na dřevo

paprskovitého podbití a stropního podhledu. Při demontáži dílů stříšky, po odstranění tohoto plechu byly objeveny rozsáhlé tektonicky narušené nereverzibilní dřevěné plochy. Především trouchnivých plísní, rozpadajících se na jednotlivé kusy. Dále zde bylo patrné poškození od ptačích hnízd, proklubaných od spodní části podhledu do vnitřních prostor. Také zde byly patrné stopy Kuny lesní vykáleným prostorem

(původní stav stříšky)

Stav stříšky byl nenávratný. Kromě základního nosného kříže, který držel celou stavbu stříšky svými dlabami pro čepy kmene Vidláku.

- Mimo těleso zmíněného nosného kříže, bylo tedy přikročeno dle původní předlohy k výrobě repliky stříšky. Provedení bylo zcela identické jak v technologii výroby, tak v použití daných materiálů dřevin. Po dokončené výrobě dle předlohy, byla stříška opatřena v počtu dvou vrstev, nátěrem proti dřevokaznému hmyzu a plísním přípravkem řady Lignofix. Po vyhotovení repliky stříšky byl, před prvotní renovací povrchu a rekonstrukcí veškerých čepů a zádlabů – rozporů, do spodní části připevněn naspět původní nosný kříž. Pohledové plochy podbitého spodního podhledu byly závěrem odstínově sjednoceny barevnou lazurou německé značky Herbol řadou Offenporig, umožňující ochranu aplikovaného povrchu a

(Výroba repliky stříšky dle předlohy)

zároveň možnost prodyšnosti dané dřevní struktury. Fotodokumentace, elektronicky přiložená k tomuto vypracování, detailně ukazuje tuto etapu prací.

Kmen zvonice.

Charakteristikou této zvonice je její kmen, který jak v lidovém názvu napovídá „Vidlák“ se vyznačuje téměř pravidelností rozvětvení vidliček větví kmene pro možné umístění zvonu. V přírodě se tento úkaz v provedení dřeviny dubu stále méně a méně nachází.

Stav tohoto kmene Vidláku byl velmi špatný. Spodní část paty kmene byla uhníla od průniku vlhkosti, od styku se zemí, cca do výše 150mm. Ostatní ... naopak většina kmene se vyznačovala extrémní přeschlostí vlastního těla. Podobně vyschlé dřeviny nacházíme na skalnatých březích moří, od neustálého proudění vzduchu. Poloha zvonice v obci Konrádov naznačuje stejnému jevu neustálého proudění vzduchu. Dub v masivu kmene začne v tomto prostředí vykazovat prudké hluboké souvislé trhliny, ve směru stavby letokruhů z obvodu do hloubky směrem k jádru kmene, tyto trhliny jsou závažné zejména v oblastech růstu

základních větví od těla hlavního kmene. Zde vznikají praskliny, které narušují tektonickou pevnost tohoto rozvětvení. Tento jinak v přírodě přirozený úkaz se vyskytl i na tomto kmenu zvonice a značně oslabil jeho tektonickou pevnost.

(napadení dřevokaz. hmyzem a značné popraskání kmene způsobené prudkým vysycháním)

- Nejprve byl tedy kmen zvonice zkrácen a zarovnan o uhnílych 150mm, na úroveň relativně zdravého dřeva. Poté se přistoupilo ke snímání původních vrstev barev a laků, které byly v minulosti nanášeny v dobré víře údržby. Tyto vrstvy byly zcela degradované a nemělo smysl žádný z nich uchovat. Z povrchu kmenu byly odstraněny a zhlazeny také ostré výhřezy prasklin, vzniklé pnutím a přeschlého kmene, nejvíce patrné v těsném rozdělení vidlí.
- Stromu bylo třeba vrátit v nejvyšší možné míře jeho flexibilitu pevnost za jeho přirozenou vlhkost, kterou si dřeviny v jisté míře relativní vlhkosti chovají a kterou ztratil extrémním vysycháním v povětrnostních podmínkách. Hluboké četné praskliny a napadení v minulosti dřevokazným hmyzem bylo hlavním rysem tohoto stavu.
- Následně byl kmen zvonice v několika etapách napuštěn velmi řídkým roztokem Solakrylu BMX ředěného xylenem. Tento roztok byl natónován pigmenty do budoucího odstínu povrchu pro možné sjednocení odstínů v závěrečné patinaci povrchu. Touto etapou se docílilo v zasažených a poškozených oblastech, plastifikace a zpevnění vlastní stavby dřeva v jeho vlastní buněčné stavbě. Zároveň toto umožnilo i přirozenou ochranu proti povětrnostním podmínkám.
- Dále na kmenu byly opraveny truhlářsky drobná místa vysazením náhradní dřeviny. Spodní část řezu nového zkrácení byla rovněž napuštěna Solakrylem BMX v silnějším roztoku pro zamezení vzlínivosti případné vlhkosti od zemní části základu.

(čištění kmene zvonice)

(napouštění zpevňování a povrchová úprava)

Na kmenu byly zrevidovány a zrenovovány dlabané závěsy pro uchycení kyvné koruny zvonu.
 - Kmen byl v dolní části rozměrově přizpůsoben pro budoucí vsazení do původních kovových profilů.

- Mezi styčnou dosedací plochu kmene a zděného základu zvonice byla vyrobena z recyklovaného plastu dosedací destička zaručující případné odvodnění a odtok od kmene a základu v případě extrémních srážek a povětrnosti, dále snižující případný rosný bod při přenosu vlhkostí mezi materiály.

- Na kmen byla aplikována slabá vrstva prevence proti dřevokaznému hmyzu a plísním přípravkem řady Ligofix.

- A závěrem povrchová úprava lazurovacím lakem řady Herbol Offenporig pro sjednocení odstínu povrchu.

pozn. Z důvodu napouštění většího množství roztoku Solakrylu BMX pro uchování pevnosti kmene, dále včetně vrstvy závěrečné povrchové úpravy, jevil kmen nepatrný lesk v povrchu, proto bylo do závěrečné lazury přidáno matovadlo siloxidu, které v následném období uvede kmen přirozeným vyzráním aplikovaných vrstev do matového stavu.

- Oba díly stříšky a kmene byly vzájemně spasovány na zkoušku vsazeny do svých vzájemných čepů a dlabů.

- Poté byla stříška převezena do klempířství Mšeno v období začátku listopadu 2022.

Za nevyhovující pozinkovaný plech bylo rozhodnuto oplechování mědí s důrazem na vytvoření drobné obvodové okapničky ve spodní části s dostatečným přesahem od paprskového dřevěného podbití a spodního stropu záklopu – podhledu stříšky, pro bezpečný odvod dešťových kapek od dřevěné části v budoucnosti.

V tomto období, byl rovněž odvezen i hotový kmen zvonice nazpět na místo montáže.

Z důvodů klempířských prací a nastávajícího zimního období byla kompletizace montáž a dokončení, přesunuta do pol. roku 2023.

(ukázka před a po renovaci zvonu)

Zvon byl ze zvonice sejmut ještě před vlastní demontáží, odvezen spolu se zvonící k restaurování. Práce probíhala průběžně s restaurováním těla zvonice.

- Zvonovinová litina s obsahem bronze, obsahovala dvě vrstvy přemaleb syntetických emailů. Byly následně odstraněny jemným pískováním, zároveň se tímto objevil Německy psaný text s věnováním se signaturou roku 1920 s textem ve zpomínce na těžké válečné časy světové války v poválečném období. Zvon s textem nechalo obyvatelstvo z obce Blatce a okolí vyrobit v roce 1920 a věnovalo zdejšímu kraji svému účelu.

- Po odstranění nežádoucích vrstev barev a rzi a detailnímu dočištění v oblasti textu, byl zvon zakonzervován novou povrchovou úpravou zvonovinovou šedí na alkydové bázi. Písmo pro jeho zvýraznění bylo vyretušováno stříbřitým odstínem stejné báze.

VIII. Montáž:

V období května 2023 bylo dokončeno oplechování stříšky mědí, dle shora uvedených požadavků. Na povrch plechu stříšky, byla provedena patina a stříška byla převezena na místo opětovných montáží.

- Dne 18.7.2023 byla provedena závěrečná montáž restaurované zvonice nazpět. Do připraveného a povrchově ošetřeného základu s kov. profily se vložila plastová destička, Na ní byl nasunut samostatný kmen zvonice do poloh a orientací dle původního postavení.
- Do připravených čepů vidlí kmene byla shora vsazena stříška zvonice. Oba čepy, byly po sesazení pojištěny kolíky z tvrdého dřeva. Pro usnadnění této etapy práce, za pomoci úvazů, byla opět použita technika hydraulického ramene, stroje pro zemní práce.
- Následně proběhlo zafixování a stažení celé zvonice, kmene do kovových profilů základu (za pomoci kovaných šroubu a matic) s důrazem zamezení bezprostředního styku kmene se zemní částí základu.
- Souběžně přivezený zvon byl na závěr zavěšen, vpraven nazpět do konstrukce zvonice. Promazány všechny je ho pohyblivé části a zprovozněny.
- Závěrem byly provedeny na místě drobné retuše povrchů vzniklé manipulací těžkých dílů zvonice při sestavování.

IX. Závěr:

V průběhu prací se vytvářela průběžná fotodokumentace, která je v elektronické podobě součástí této zprávy. Dne 18.7.2023 byla zvonice předána zadavateli OS Pšovka ... jejímu předsedovi Josefu Pacltovi.

Závěrem: Práce by nemohly vzniknout za pomoci místních nadšenců, kteří aktivně pomáhali zejména při demontáži a montáži nazpět. Rád bych zde zmínil mimo jiné, především pana Josefa Paclta, předsedu místního okrašlovacího spolku Pšovka, bez jehož podmětů, historické znalosti, by tato zvonice dál v krajině chátrala. Dále pak pana Jana Turka, který přispěl s pomocí techniky v demontážích a montážích.

pozn.

Restaurátorské zprávy by měli obsahovat i poznámky o aktivních dobrovolných účastnících podobných prací, neboť jich stále ubývá.

Realizace provedena a zprávu vypracoval:

Michal Jiskra

sídlem: Hostín 119, 277 32 Byšice, IČO. 40061094

Podnikatel zapsán v živ. rejstříku MÚ Mělník

Restaurátor - držitel povolení Ministerstva Kultury ČR č.j. 9.643/ 96

(dále jen „zhotovitel“)

 Opravy, restaurování starožitného
 nábytku, truhlářství Michal Jiskra
 Hostín 119 IČO: 400 61 094
 277 32 Byšice DIČ: CZ6709230957
 Tel.: 602 414 044

V Hostíně u Mělníka 16.listopadu 2023